
DR. KÖVES PÉTER

EGY TÉL MALLORCÁN

Chopin
&
George Sand

Mallorca szigetén található az a valldemossai karthauzi kolostor, ahol 1838–39 telén több hetet töltött Chopin, valamint George Sand, a regényíró, két gyermekével.

A mallorcai karthauzi kolostor belső kertje

Chopin Párizsban élettársi viszonyban együtt élt a nála idősebb népszerű írónővel, George Sand-dal, aki korábban éveken át viharos szerelmi kapcsolatban állt Musset-vel, a költővel. Sand férjétől külön élt, és egyedül nevelte két gyermekét. A nő feltűnő jelenség volt, már csak azért is, mert a kor divatjával szembeszegülve szivarozott, nadrágban járt és lovagolt. Chopint George Sandnak Liszt mutatta be. Ekkor Chopin huszonhat éves volt, Sand harminckettő. Férfias karaktere szemben állt Chopin csendes, érzékeny lelkű, visszahúzódó művészkatáival. Két eltérő vérmérsékletű emberről van szó. Chopin szeretett főúri körökben mozogni, gondosan ügyelt a jó ízlésre, stílusra, öltözködésére, hangvételére. Szellemes, gyanakvó, indulatos és elbűvölő tudott lenni. Fényűző életet élt.

A zenetörténet egyik legnagyobb zongoristája ritkán adott nyilvános hangversenyt. Törékeny, vékony testalkatú volt. Csak mérsékelt hangerővel tudott játszani. Életében utoljára 1835-ben lépett fel nyilvánosan. Ekkor huszonhat éves volt. Ezután már csak három koncertet adott félig zártkörűen. Ezek között volt olyan eset is, amikor Liszttel négykezeset játszott. Chopin nagy tiszteletnek örvendhetett, minden ismerőse, művésztársa tisztelte őt. Tudták, hogy zsenivel van dolguk. Párizs volt ekkor a zongorista központ, és itt volt a kor legjobb operaháza.

Chopin 1831-ben érkezett Párizsba, élete hátralevő részét túlnyomóan itt töltötte. Apja francia származású volt, anyja lengyel. Chopin lengyel származását mindig is büszkén vállalta, és hazafisága mindig is megmaradt. Nemcsak zongoristaként, hanem zseniális alkotóként is számom tartották és jelenleg is így tartjuk. Új játékmódot képviselt, megmutatkozott bátor és kifinomult harmónia érzéke. Természetes technikai adottságokkal és könnyed stílussal rendelkezett. „Ágyú, virágokkal borítva” mondta róla Schumann. Liszt is csodálta Chopin zongoratudását. Dalolnak az ujjai, mondta állítólag. Chopinnek szinte valamennyi művét műsoron tartják. Elkötelezte magát a zongorához. Komponált keringőket, mazurkákat, etűdöket, polonézeket, noktürnöket, fantáziákat, balladát, variációkat, szonátát, versenyműveket. Zongorajátéka sokszor lélegzetelállító, szikrázó, tündökletes, amint a bonyolult alakzatokat kibontja, és úgy teríti szét a billentyűsoron, hogy az egyes hangok apró csillagfényként vándorolnak rajta, írta Schönberg. Játéka sohasem volt hatásvadász, vagy közönséges. Új stílust teremtett. Mélyreható változásokat hozott a jövő zenéjébe. Aprólékosan kidolgozott, a végsőkig sűrített zenét írt, amelyben sokszor csupán egyetlen zenei gondolatot bont ki.

Delacroix előzetes vázlata, most a Louvre -ban, a közös portréhoz. George Sand (1804-1876) varr (ez volt a kedvenc tevékenysége), miközben Chopin zongorázik. A kettős portré 1838-

ban készült, de az olaj-vászon festmény végül befejezetlen maradt. Később az eredetileg kettős portrénak készült képet kettévágták, és külön darabként értékesítették.

Eugène Delacroix:

G. Sand (Ordrupgaard Múzeum, Koppenhága és Fr. Chopin (Louvre, Párizs)

Eugène Delacroix: Fryderyc Chopin és George Sand portréjának modern hipotetikus rekonstrukciója

Sanddal történő megismerkedésük idején Chopin tüdőbajban szenvedett, tünetei egyre súlyosabbak lettek: gyakorta vért köpött, lázas volt és köhögött. Az orvosok azt tanácsolták, hogy a telet ne Párizsban töltse, utazzon melegebb vidékre inkább. A fontos kérdésekben általában Sand döntött, s úgy határozott, hogy a család, a 15 éves Maurice, a 10 éves Solange, Chopinnal együtt négyesben Mallorca szigetére mennek, ahol – reményeik szerint – Chopin tüdőbetegsége javulni fog. A mallorcai tartózkodás volt az együttélés próbája, habár Mallorca nem ideális hely télen. Nem együtt utaztak. Sand Barcelonából hajózott a szigetre, Chopin Marsellesből. Nem volt barátságos fogadtatásban részük. A helybeliek rossz szemmel nézték a nem egyházi áldással egybekötött párt, akik nem járnak rendszeresen templomba, és hogy a férfi fertőzőbetegségben szenved. Nehezen találtak csak szállást, egy már nem működő kolostorban tudtak elhelyezkedni, a valldemossai karthauzi

kolostorban. Itt három egybenyíló cellát kaptak, amelyek mindegyikéből ki lehetett menni a kertbe, ahonnét derült idő esetén káprázatos kilátás nyílt a tengerre. Ezeket a helyiségeket nem lehetett átfűteni, februárban nagyon sok eső esett, s a falak teljesen átnedvesedtek. Élelmet is csak nagy nehézségek árán tudott George beszerezni a helyi lakosság ellenséges viszonyulása miatt, különösen, hogy elterjedt a híre, hogy Chopin ragályos betegségben szenved. Chopint még az is bántotta, hogy George gyerekei nem szívelelték őt, barátságatlanul viselkedtek vele. Solange később romantikus vonzódást tanúsított Chopin iránt. Ez családi feszültséget okozott.

Chopin Pleyel-zongorája

A Pleyel cég volt az első a francia zongoragyárok között, amely az 1830-as évek elején saját bemutatótermében, a rue Rochecouart-ban megnyílt Salle Pleyelben koncerteket rendezett. 1831-ben itt mutatkozott be először Chopin Párizsban. A Salle Pleyel után nyíltak meg a Herz-, Gaveau- és Érard-termek, amelyek a párizsi romantika fontos helyszíneivé váltak a későbbi években.

Ráadásul a helyzetet az is nehezítette, hogy nem érkezett meg időben a Pleyel zongoragyáros által ígért hangszer, és így Chopin kénytelen volt egy ócska pianínón játszani. A kolostor falaiba beivódott hideg nedvesség kellemetlen klímát teremtett, és Chopin egészségi állapota amúgy is aggasztó volt. Elhívták a sziget három legismertebb orvosát. Chopin azt írta egy levelében: *„Az egyik megszagolta, amit köptem, a másik ott kopogtatott, ahonnan köptem, a harmadik tapogatott és meghallgatott, miközben köptem. Az első azt mondta, hogy meghaltam, a második, haldoklom, a harmadik, hogy meg fogok halni.”* Chopin írta egyik levelében, hogy alig tudta az orvosokat lebeszélni az érvágásról, amely akkoriban elfogadott gyógymódja volt a tüdőbajnak.

George Sand leírásából tudjuk, hogy a zeneszerző „kibírhatatlan beteg volt. Teljes csüggedés vett rajta erőt. Tisztes bátorsággal viselte a szenvedést, de szorongó képzelődése nem tudott úrrá lenni.” Sand beszámolójából igazolódni látszik, hogy Chopin hallucinációkkal kevert mániás-depressziós krízisben szenvedett. Előfordult, hogy nem tudta megkülönböztetni látomásait a valóságtól. „De amint elkezdett zongorázni, lassan megnyugodott” – írja Sand. Bármily fájdalmas, megalázó és borzalmas volt Chopin számára a Mallorcán töltött idő, legnagyobb szerűbb darabjai közül számosat éppen itt komponálta. Elhatározták, hogy a tervezettnél hamarabb visszautaznak Franciaországba. A betegségen kívül az is közrejátszott a döntésben, hogy kiteszítottnak érezték magukat a szigeten, a gyerekeket a helybeli lakosok, akik középkori szokások szerint éltek és ítélték meg másokat, kövel dobálták meg. Pogánynak tartották a művészcsaládot, akik nem járnak templomba. Mindezen bajok ellenére Chopin itt alkotta a többi között 24 prelűdből álló csodálatos zongoraciklusának nagy részét. Ezek közül az egyik, a Desz-dúrban írott, úgynevezett „esőcsepp prelűd” (Op. 28, No.15), melyben az állandóan egy hangon kopogó Desz hang a háttetőre hullott esőcseppekre emlékeztet. Fölmerül a kérdés, hogy vajon a rossz körülmények, betegség, rendezetlen emberi kapcsolatok serkentik-e az alkotó zseni képességét, gyümölcsözően hatnak-e az alkotóművészre, vagy csupán nem tudják elnyomni a feltörő tehetséget?

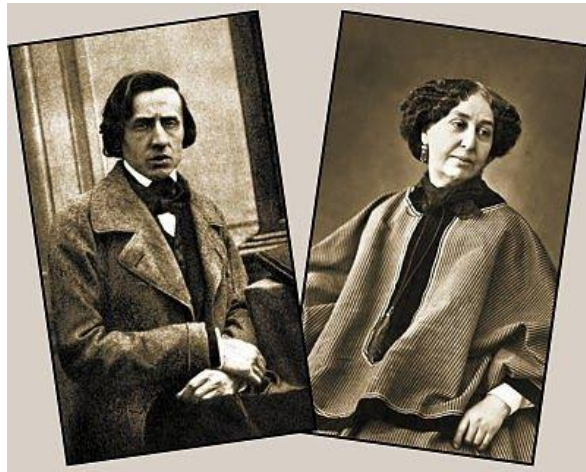
[Imre Ungár plays Chopin - 24 Préludes, Op. 28 \(43:28\)](#)

Ungár Imre (1909–1972) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész örökbecsű felvétele. Fontos állomás volt karrierjében az 1932-es varsói Chopin-verseny, amelyen megosztott első díjat nyert Alekszandr Unyinszkij szovjet zongoraművésszel együtt.

[00:00](#) No. 1 Agitato in C major [00:42](#) No. 2 Lento in A minor [02:58](#) No. 3 Vivace in G major [04:07](#) No. 4 Largo in E minor [06:16](#) No. 5 Molto allegro in D major [07:08](#) No. 6 Lento assai in B minor [09:24](#) No. 7 Andantino in A major [10:27](#) No. 8 Molto agitato in F-sharp minor [12:30](#) No. 9 Largo in E major [14:10](#) No. 10 Molto allegro in C-sharp minor [14:49](#) No. 11 Vivace in B major [15:45](#) No. 12 Presto in G-sharp minor [17:04](#) No. 13 Lento in F-sharp major [20:22](#) No. 14 Allegro in E-flat minor [21:04](#) No. 15 Sostenuto in D-flat

major ("Raindrop Prelude") [26:41](#) No. 16 Presto con fuoco in B-flat minor [28:01](#) No. 17 Allegretto in A-flat major [31:20](#) No. 18 Molto allegro in F minor [32:34](#) No. 19 Vivace in E-flat major [34:25](#) No. 20 Largo in C minor [36:49](#) No. 21 Cantabile in B-flat major [38:49](#) No. 22 Molto agitato in G minor [39:47](#) No. 23 Moderato in F major [40:48](#) No. 24 Allegro appassionato in D minor

Miután visszatértek Párizsba, Chopin állapota javulni kezdett.

Egyetlen fennmaradt fénykép Chopinről (1848) és George Sand 1864-ben

Chopinnek Sanddal való kapcsolata 1847-ben végképp megszakadt. Sand azzal gyanúsította meg a zeneköltőt, hogy viszonya van lányával, Solange-al. Egyesek szerint Chopin az anya és lánya között elmérgesedett viszony miatt lépett ki a kapcsolatukból. Más kutatók szerint több férfiszerelem is volt. Ezt olyan levelek bizonyítják, amelyek sokáig rejtve maradtak, vagy tévesesen fordítottak, félremagyarázták őket. Állítólagos homoszexualitását igyekeztek elhallgatni, noha vannak levelek, melyek ezt bizonyítani látszanak.

Teofil Kwiatkowski, 1849 (Jane Stirling rendelésére): Fryderyk Chopin haldoklása Chopin ágyában ül (balról) Aleksander Jełowicki, Chopin nővére, Ludwika, Marcelina Czatoryska, Wojciech Gryzmała és Kwiatkowski társaságában.

A Fryderyk Chopin haldoklása című kép Teofil Kwiatkowski lengyel festő 1849-ben vagy 1850-ben készített alkotása, mely a nagy zeneszerző, Chopin életének utolsó pillanatait ábrázolja. Ez az egyetlen olyan kép Kwiatkowski öt darabból álló sorozatából, mely máig megmaradt. A festő 1849. október 17-én jelen volt barátja elhunytakor Párizsban, a Place

Vendôme 12. számú házában. A képen balról jobbra a következő személyek láthatók: Aleksander Jełowicki (Chopin gyóntatója, a nagy emigráció vallási vezetője), Ludwika Jędrzejewicz (Chopin húga), Marcelina Czatoryska (a zeneszerző egyik leghatékosabb tanítványa), Wojciech Grzymała (Chopin emigráns barátja, jogász) és Teofil Kwiatkowski.

Chopin 1849-ben halt meg. Utolsó éveiben még egy nagyon fáradságos utazáson vett részt, Skóciában egy meghívásnak tett eleget. Ez az utazás bár anyagilag nagyon gyümölcsöző volt, betegségét jelentősen súlyosbította. Chopin nővére eljött Varsóból, hogy utolsó napjaiban ápolja. Halálos ágyánál nem George Sand, hanem lánya, Solange volt jelen.

Jelenleg múzeumként látogatható a valldemossai kolostor. Itt rendszeres Chopin-fesztiválok tartanak világhírű zongoraművészek részvételével. Láthatók a cellákban Chopin eredeti kéziratainak másolatai, valamint személyes tárgyai. George Sand is szorgalmasan írt itt. *Egy tél Mallorcán* című könyvéből megtudhatjuk az itt töltött hetek kellemetlen eseményeit. Bepillantást nyerhetünk a korábban itt élő karthauzi szerzetesek puritán életébe. Naponta csak félóra jöhetnek össze beszélgetni. A könyvtárból egyszerre három könyvet vehettek ki, és azokat a saját cellájukban olvashatták, tanulmányozhatták. Csak növényi ételeket ettek. Általában hosszú életűek voltak. Láthatjuk a korabeli gyógyszertárat, ahol a 29 éves Chopint is ellátták

patikaszerekkel. A kolostor gyönyörű helyen fekszik, mintegy 850 méterre a tenger szintje felett.

Frédéric Chopin:2.b-moll Zongoraszonáta Op.35 (23:21)

Vladimir Horowitz (zongora)

1.Grave - Doppio movimento **00:00**

2.Scherzo **07:55**

3.Gyászinduló: Lento **14:52**

4.Finálé: Presto **21:51**

A b-moll zongoraszonáta, op. 35, Frédéric Chopin 1839-ben írt négytétéles alkotása. Az Amerikai Szimfonikus Zenekart az átiratot készítő Leopold Stokowski vezényli.

Frédéric Chopin:2.b-moll Zongoraszonáta-Gyászinduló (III. tétel), Op. 35 (Leopold Stokowski feldolgozásában) (7:43)

Chopin síremléke párizsi Père-Lachaise temetőben

Chopint a párizsi Père-Lachaise temetőben helyezték végső nyugalomra. Kívánságára Mozart Requiemjét játszották a temetésén. Síremlékét közadakozásból és barátainak a felajánlásaiból emelték. Szívét és leveleit a varsói Szent Kereszt templom egyik oszlopában őrzik.

Források:

Dr. Nádor Tamás: *Fryderyk Chopin életének krónikája* Budapest, Zeneműkiadó, [1982 ISBN 963-330-419-9](#)

Sand, George: Életem története ([2000 ISBN 963-547-285-4](#))

Schonberg, Harold C.: *A nagy zeneszerzők élete*. Ford.: Szilágyi Mihály stb. Budapest, Európa Kiadó, 2006, 180–194. o. ([ISBN 963-07-8099-2](#))

Székely Júlia: Chopin Párizsban ([1979, ISBN 963-330-269-2](#))

Köves Péter dr.: Egy tél Mallorcán LAM 2012, 22(6-7):462-463

***Dr. Köves Péter** nyugdíjas orvos